

OR
26
NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

Urząd Miasta i Gminy
Szczekociny

WPŁYNEŁO

dnia 05. 12. 2023

L.dz. 10602/23 zał. -

podpis

LKA.410.27.01.2023

Pan
Jacek Lipa
Burmistrz
Miasta i Gminy Szczekociny
ul. Senatorska 2
42-445 Szczekociny

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/039 Działania organów administracji publicznej na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów i zapewnienia recyklingu

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta i Gminy w Szczekocinach ¹ ul. Senatorska 2, 42-443 Szczekociny
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jacek Lipa, Burmistrz Miasta i Gminy Szczekociny ² , od 22 listopada 2018 r. do nadal. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: - Krzysztof Franciszek Dobrzyniewicz, od 1 grudnia 2014 r. do 21 listopada 2018 r.,
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Warunki prawne, organizacyjne i informacyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz zapewnienia ich recyklingu.2. Nadzór nad realizacją działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich recyklingu.3. Finansowanie działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich recyklingu.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzanych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	<ol style="list-style-type: none">1. Stanisław Tarnowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/158/2023 z 30 czerwca 2023 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Zwany dalej „Urzędem”

² Zwany dalej „Burmistrzem”.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: „ustawa o NIK”

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

Miasto i Gmina Szczekociny⁵ podejmowała działania prawne, organizacyjne i informacyjne na rzecz recyklingu odpadów komunalnych, nie podjęto natomiast działań na rzecz zapobiegania powstawania tych odpadów. Prowadzono nadzór nad realizacją działań w zakresie recyklingu odpadów, w tym prowadzono kontrole podmiotów odbierających odpady zgodnie z wymaganiami art. 3 ust. 2 pkt 6 ustawy z 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁶. Prawidłowo zapewniono środki niezbędne do finansowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi w Gminie, w tym ich recyklingu.

W strukturze organizacyjnej Urzędu wskazano komórkę organizacyjną prowadzącą w latach 2018-2023 sprawy związane z gospodarką odpadami. W Gminie obowiązywały, spełniające wymagania art. 4 ust. 2 ucpg, regulaminy utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy. Prowadzono rzetelne analizy na podstawie posiadanych informacji o ilości i zagospodarowaniu posiadanych odpadów, skutkujące określeniem stawek odbioru odpadów umożliwiających osiągnięcie w 2022 r. samofinansowania się systemu odbioru odpadów w Gminie.

Zgodnie z wymaganiami art. 3 ust. 2 pkt 6 ucpg, Gmina prowadziła Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych⁷, umożliwiający odbiór nie wszystkich odpadów komunalnych, które zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 6 ucpg powinny być odbierane przez PSZOK. Pomimo wprowadzenia zarządzeń Burmistrza, regulujących prowadzenie kontroli stanu gospodarki odpadami, kontrole realizacji zadań nie zawsze były skuteczne, co wiązało się wystąpieniem nieprawidłowości, polegających na niewłaściwym stanie miejsca odbioru odpadów komunalnych z Osiedla 3 Maja, co naruszało § 2 i § 3 rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z 10 maja 2021 r. w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów⁸ oraz niespełnianiem, prowadzonego przez Gminę PSZOK-u, wymagań art. 25 ust. 6b ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁹, § 2 i § 3 rozporządzenia w sprawie selektywnego odbioru odpadów oraz § 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie wizyjnego systemu kontroli miejsca magazynowania lub składowania odpadów¹⁰. Gmina nie podjęła także działań na rzecz powstania punktu napraw lub wymiany rzeczy, pomimo zapisania tego zadania w Strategii Gminy, uzasadniając to niewystarczającymi środkami finansowymi.

Środki pochodzące z opłat od właścicieli nieruchomości wydatkowano zgodnie z ucpg oraz podejmowano starania mające zapewnić dodatkowe środki finansowe na finansowanie działań mających na celu organizację selektywnego zbierania odpadów, pomimo trudności w ich uzyskaniu, wynikających z liczby mieszkańców Gminy mniejszej niż 10 000¹¹.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: Gmina lub Miasto.

⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 1469 ze zm., zwanej dalej ucpg.

⁷ Dalej PSZOK.

⁸ Dz. U. z 2021 r., poz. 906, zwanego także rozporządzeniem w sprawie selektywnego odbioru odpadów.

⁹ Dz. U. z 2023 r., poz. 21, zwana także ustawą o odpadach.

¹⁰ Dz. U. z 2019 r., poz. 1755, zwanego dalej rozporządzeniem w sprawie wizyjnego systemu kontroli.

¹¹ Ze względu na liczbę ludności mniejszą niż 10 000, Gminę pozbawiono możliwości dofinansowania z programu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie pn.: „Racjonalna gospodarka odpadami” –zgodnie z załącznikiem nr 1 do ww. programu, w przypadku negatywnej oceny jednego z kryterium oceny wniosku (ze względu na liczbę mieszkańców mniejszą niż 10 000), wniosek o dofinansowanie zostaje odrzucony.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki prawne, organizacyjne i informacyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz zapewnienia ich recyklingu

Opis stanu faktycznego

1.1 W strukturze organizacyjnej Urzędu wskazano komórkę organizacyjną prowadzącą w latach 2018- 2023 sprawy związane z gospodarką odpadami komunalnymi. Zadania z tym związane przypisano w Regulaminie organizacyjnym Urzędu¹³ Referatowi Gospodarki Nieruchomościami i Ochrony Środowiska¹⁴. Zadaniem referatu GNiOŚ było zagospodarowanie odpadów komunalnych oraz współpraca z wykonawcą w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych – nie sprecyzowano zadań związanych z zapobieganiem powstawaniu (tworzenie punktów napraw, wymiany rzeczy) i segregacji odpadów na terenie Gminy. W zakresach czynności pracowników realizujących od 2014 r. zadania dotyczące gospodarki odpadami określono w sposób ogólny np. „współpraca z wykonawcą usługi w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów” lub „realizacja zadań w zakresie utrzymania czystości i porządku w Gminie nałożonych na Gminę ustawą o utrzymaniu czystości i porządku”.

Burmistrz brak ujęcia w zakresach czynności zadań związanych z zapobieganiem powstawaniu i segregacji odpadów wyjaśnił faktem, że na terenie Gminy nie został utworzony punkt napraw oraz wymiany rzeczy, z uwagi na brak rentowności takiego przedsięwzięcia i koniecznością ponoszenia kosztów niewspółmiernych do osiąganych korzyści, a tym samym działanie takie mogłoby narazić Gminę na zarzut niegospodarności lub nieracjonalnego wykorzystania środków publicznych. Jednak w Strategii Rozwoju Gminy Szczekociny na lata 2023-2030¹⁵, na stronie 39, ujęto plan zrealizowania takiego punktu.

(akta kontroli tom 1 str. 396-399)

Cztery osoby wykonujące w okresie objętym kontrolą merytoryczne zadania w zakresie gospodarki odpadami posiadały wykształcenie wyższe i odbyły liczne szkolenia specjalistyczne z zakresu gospodarki odpadami. Kierownik GNiOŚ, który jest główną merytoryczną komórką organizacyjną w Urzędzie w zakresie prowadzenia gospodarki odpadami jest magistrem prawa i pozostali pracownicy także posiadają wykształcenie wyższe. Pracownicy odbyli liczne szkolenia w tym m. in.: „BDO- zasady i obsługa modułu ewidencji odpadów. Gospodarka odpadami – zmiany prawne i sprawozdawczość za 2019 r.”, „Opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi – wymiar i pobór, uchwały w sprawie opłaty”, „Opłaty za śmieci – zmiany. Problemy gmin z opłatą za odbiór odpadów komunalnych”, „Odpowiedzialność spadkobierców

¹² Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 128/2016 Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny z dnia 30 grudnia 2016 r., zmieniony: Zarządzeniem nr 43/2019 Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny z dnia 28 marca 2019 r., Zarządzeniem nr 136/2019 Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny z dnia 30 października 2019 r., Zarządzeniem nr 153/2019 Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny z dnia 18 listopada 2019 r., Zarządzeniem nr 46/2020 Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny z dnia 31 marca 2020 r., Zarządzeniem nr 109/2020 Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny z dnia 24 lipca 2020 r., Zarządzeniem nr 105/2021 Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny z dnia 16 września 2021 r.

¹⁴ Zwanym dalej referatem GNiOŚ.

¹⁵ Przyjęta uchwałą Rady Miasta i Gminy Szczekociny 456/LXIII/2023 z 28 lutego 2023 r.

za zaległości w opłatach za gospodarowanie odpadami komunalnymi – czyli jak odzyskać niezapłaconą opłatę po śmierci podatnika” i „Selektywna zbiórka bioodpadów”.

(akta kontroli tom 1 str. 399-408)

1.2. W okresie objętym kontrolą w Gminie obowiązywały następujące regulaminy utrzymania czystości i porządku:

- Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Szczekocin, ustanowiono uchwałą Rady Miasta i Gminy Szczekociny¹⁶ nr 41/VI/2015 z dnia 23 marca 2015 r.¹⁷;
- Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Szczekocin, ustanowiono uchwałą Rady Miasta i Gminy Szczekociny nr 204/XXVII/2020 z dnia 31 sierpnia 2020 r.¹⁸;
- Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Szczekocin, ustanowiono uchwałą Rady Miasta i Gminy Szczekociny nr 215/XXX/2020 z dnia 3 grudnia 2020 r.¹⁹;
- Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Szczekocin, ustanowiono uchwałą Rady Miasta i Gminy Szczekociny nr 281/XXXIX/2021 z dnia 10 czerwca 2021 r.²⁰;

Zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw²¹ regulamin utrzymania czystości i porządku z 2015 r. został zaktualizowany do znowelizowanych przepisów w terminie do 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy tj. od 6 września 2019 r.

(akta kontroli str. tom I str. 116-149)

W regulaminach utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy ujęto wszystkie punkty wymagane art. 4 ust. 2 ucp. Zapisano w nich m.in., że w ramach działań zmierzających do poprawy gospodarki odpadami Gmina dąży do ograniczenia składowania odpadów, zwiększenia odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru, a także prowadzenia działań promujących postawy i działania zmierzające do ograniczenia ilości odpadów powstających na nieruchomościach, natomiast odpady nie odebrane z terenów posesji można dostarczać do punktu selektywnej zbiórki* odpadów komunalnych. W regulaminach utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy nie określono limitów dla odpadów przyjmowanych do PSZOK.

W zaktualizowanym regulaminie utrzymania czystości i porządku 2/2020 r. zapisano także, że regulamin utrzymania czystości i porządku w gminach stanowi wykonanie ustawowego upoważnienia zobowiązującego organ stanowiący Gminy do określenia wymagań w zakresie m.in. selektywnego zbierania odpadów komunalnych prowadzonego przez punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób umożliwiający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców' gminy, które zapewniają przyjmowanie co najmniej odpadów komunalnych: wymienionych w art. 4 ust.2 lit. a, odpadów niebezpiecznych, przeterminowanych leków i chemikaliów, odpadów niekwalifikujących się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek, zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego

¹⁶¹⁶ Zwanej dalej także Radą Miejską.

¹⁷ Zwany dalej Regulaminem utrzymania czystości i porządku z 2015 r.

¹⁸ Zwany dalej Regulaminem utrzymania czystości i porządku z 1/2020 r.

¹⁹ Zwany dalej Regulaminem utrzymania czystości i porządku z 2/2020 r.

²⁰ Zwany dalej Regulaminem utrzymania czystości i porządku z 2021 r.

²¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1579.

i elektronicznego, mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, zużytych opon, odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz odpadów tekstyliów i odzieży.

Szczegółowe warunki funkcjonowania PSZOK określono w załączniku do uchwały Rady Gminy nr 74/X/2015 z dnia 25 czerwca 2015 r., w sprawie sposobu świadczenia usług przez PSZOK, wprowadzającej Regulamin Korzystania z PSZOK zlokalizowanego na terenie bazy Komunalnego Zakładu Budżetowego w Szczekocinach przy ul. Przemysłowej 2. Na podstawie art. 3 ust. 2 pkt 6 ustawy upcg oraz uchwały Rady Miejskiej nr 205/XXVII/2020 Burmistrz wydał zarządzenie nr 160/2020 z dnia 3 listopada 2020r. w sprawie sposobu świadczenia usług przez PSZOK w Szczekocinach przy ul. Przemysłowej 2. Na mocy ww. zarządzenia do PSZOK były przyjmowane odpady zebrane tylko w sposób selektywny i wytworzone przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych i letniskowych położonych na terenie Miasta i Gminy Szczekociny. Za dostarczane odpady nie była pobierana opłata - odpady były przyjmowane w ramach wnoszonej opłaty za gospodarowanie odpadami. PSZOK był czynny w każdy poniedziałek miesiąca w godz. 7:00-15:00 za wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy. Wszelkie informacje o PSZOK można było uzyskać pod nr tel. 343557050 wew. 121. Transport odpadów do PSZOK zapewniał właściciel nieruchomości we własnym zakresie i na własny koszt. Przyjęcia odpadów na PSZOK dokonywał uprawniony pracownik Gminy. Od 1 czerwca 2023 r. weszło w życie Zarządzenie nr 66/2023 Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny w sprawie świadczenia usług przez Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Szczekocinach przy ul. Przemysłowej. W punkcie miały być przyjmowane odpady zebrane w sposób selektywny przez właścicieli zamieszkałych nieruchomości oraz nieruchomości letniskowych położonych na terenie Miasta i Gminy Szczekociny.

(akta kontroli tom 1 str. 170-173)

Wszystkie opracowane i obowiązujące w okresie objętym kontrolą w Gminie regulaminy utrzymania czystości zostały zaopiniowane pozytywnie przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

(akta kontroli tom I str.117-118, 130-131, 140-141, 149)

1.3. Miasto i Gmina Szczekociny nie skorzystały z możliwości odstępstwa od selektywnego zbierania odpadów określonego w art. 4b ust. 1 ustawy upcg.

(akta kontroli tom 1 str. 12)

1.4 Gmina Szczekociny nie utrzymuje samodzielnie ani z innymi gminami instalacji służących do przetwarzania odpadów. Ponieważ na terenie Gminy, w okresie objętym kontrolą, nie było możliwości przetwarzania odpadów komunalnych, odpady te z terenu Gminy (pochodzące z selektywnego zbierania oraz zmieszane) odbierane były przez firmę zlokalizowaną w odległości ok. 21 km od Szczekocin i przekazywane były do następujących instalacji: Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych (zlokalizowane w odległości ok. 36 km od Szczekocin), Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. „Składowisko Odpadów Komunalnych” (ok. 36 km), Instalacja mechanicznego sortowania odpadów (ok. 156 km), Sortownia odpadów selektywnie zebranych (ok. 21 km), firma recyklingowa w Katowicach (ok 80 km), Instalacja odzysku stłuczki szklanej (ok. 65 km), Zakład Mechaniczno-Biologicznego Przetwarzania Odpadów w Zabrze (ok. 97 km), Instalacja do produkcji paliwa alternatywnego w Kielcach (ok. 74 km), Składowisko Odpadów - w Zawierciu (ok. 36 km), , Instalacja do produkcji mas włóknistych, celulozowych i papieru w Ostrołęce (ok. 351 km), Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Kielczy (Gmina Zawadzkie – ok 103 km), Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Jastrzębiu-Zdroju (ok. 153 km), Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (ok. 83 km), Miejskie Składowisko Odpadów w Opolu (ok. 156 km), Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne

w Sobuczynie (Gmina Poczesna – ok. 66 km), Składowisko odpadów komunalnych w Tworkowie (Gmina Krzyżanowice – 179 km), Składowisko Odpadów –w Radomsku (ok. 70 km), Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Lipiu Śląskim (Gmina Pawonków – ok. 102 km), Regionalna Instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych w Sobuczynie (ok. 66 km).

(akta kontroli tom 1 str. 13, 281-284, 288-290, 298-299, 304E-304J, 308D-308E, 319D-320, 343D-344A, 345A, 366, 368)

1.5 W opracowanych w Urzędzie projektach regulaminów utrzymania porządku i czystości w gminie nie przewidywano budowy i utrzymywania instalacji służących przetworzeniu odpadów komunalnych z terenu Gminy.

Sporządzone przez Burmistrza analizy stanu gospodarki odpadami za wszystkie lata 2018 -2022 zawierały elementy wymagane art. 9tb ust.1 ucpg, tj.:

- analizę możliwości przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania i pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania z której wynikał brak możliwości przetwarzania takich odpadów na terenie Gminy – zgodnie zasadą bliskości wynikającą z art. 20 ustawy o odpadach, odpady te były przekazywane do instalacji regionalnej prowadzonej przez wymienione w analizach firmy;
- określenie potrzeb inwestycyjnych w zakresie modernizacji PSZOK, z wykorzystaniem dofinansowania z Narodowego Funduszu Gospodarki Wodnej i Ochrony Środowiska;
- określenie kosztów poniesionych w związku z odbieraniem, odzyskiem, recyklingiem i unieszkodliwianiem odpadów komunalnych, z podziałem na wynagrodzenie podmiotu odbierającego i zagospodarowującego odpady i koszty pozostałe;
- liczbę mieszkańców, z podziałem na miasto i poszczególne sołectwa;
- stwierdzenie, że na skutek wprowadzenia nowego systemu odbierania odpadów komunalnych, wszyscy właściciele nieruchomości zamieszkałych zostali objęci odbiorem odpadów komunalnych (stwierdzono także, że Gmina nie posiada informacji o nieruchomościach niezamieszkałych, których właściciele nie podpisali umowy na odbiór odpadów komunalnych);
- ilość odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie Gminy;
- ilość zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych odbieranych z terenu gminy oraz powstających z przetwarzania odpadów komunalnych pozostałości z sortowania i pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania.

Ponadto, przedmiotowe analizy zawierały poziomy osiągniętego recyklingu odpadów komunalnych w zakresie:

- poziomu redukcji odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych do składowania w roku, którego dotyczy analiza;
- osiągniętego w danym roku poziomu recyklingu, przygotowania do użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych.

(akta kontroli tom 1 str. 182-273)

1.6 Gmina w ramach pobieranej opłaty za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych, przygotowała broszury informacyjne, kolportowane do mieszkańców, zawierające wskazówki, jak prawidłowo segregować odpady komunalne. Corocznie drukowane były również kalendarze z harmonogramem odbioru odpadów zawierające wskazówki edukacyjne jak prawidłowo postępować z odpadami. Ponadto na stronie internetowej Gminy <https://szczekociny.pl/odpady-komunalne.html>

prezentowano szeroki zakres informacji dotyczących gospodarki odpadami, w tym m.in. zasady segregacji, z podkreśleniem potrzeby ograniczania wytwarzania odpadów poprzez m.in. naprawy uszkodzonego sprzętu i racjonalne zakupy żywności, dane statystyczne dotyczące wytwarzanych odpadów i ich recyklingu, w tym osiągnięte w poszczególnych latach poziomy recyklingu oraz ilości wyprodukowanych odpadów, harmonogramy odbioru odpadów, wykaz firm odbierających odpady komunalne z terenu Gminy, zasady funkcjonowania PSZOK, a także akty prawa miejscowego dotyczące gospodarki odpadami.

(akta kontroli tom 1 str. 13, 373-395)

Urząd monitorował realizację i efekty działań informacyjnych i edukacyjnych poprzez badanie spadku ogólnej ilości wyprodukowanych odpadów komunalnych na jednego mieszkańca, spadku ilości zmieszanych odpadów, a także wzrostu ilości odpadów zebranych w sposób selektywny. Osiągnięcie przez Gminę spadku ogólnej ilości wytworzonych odpadów komunalnych na mieszkańca, a systematyczny spadek liczby nieruchomości z nieselektywną zbiórką odpadów wskazuje na skuteczność prowadzonych działań informacyjnych i edukacyjnych.

(akta kontroli tom 1 str. 13-14)

Jedynymi przychodami finansującymi system gospodarki odpadami w Gminie w okresie objętym kontrolą były opłaty wnoszone przez mieszkańców i te zostały w całości wydatkowane na finansowanie wydatków związanych z gospodarką odpadami.

(akta kontroli tom 2 str. 386-390)

Informacje dotyczące postępowania z odpadami publikowano w lokalnej gazecie „Echo Szczekocin” oraz na stronie internetowej Gminy www.szczekociny.pl.

Na stronie BIP Urzędu publikowano analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z wymaganiami art. 9tb ust. 3 ucpg w dniach 30 kwietnia (roku następnego) za lata 2018, 2019 i 2020, natomiast za lata 2021 i 2022 publikacja nastąpiła w dniach 28 kwietnia następnego roku po okresie sprawozdawczym.

(akta kontroli tom 1 str. 14)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenie pozytywnie działania Urzędu w kontrolowanym obszarze.

OBSZAR

2. Nadzór nad realizacją działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich recyklingu

Opis stanu
faktycznego

2.1 Urząd dysponował danymi ze sprawozdań firm odbierających odpady o ilościach wytwarzanych odpadów i sposobach ich zagospodarowania. Na tej podstawie i przy uwzględnieniu liczby mieszkańców i kosztów ponoszonych za ich odbiór i zagospodarowanie analizowano stawki za odbiór odpadów. Na podstawie stawek określonych w wyniku analiz, doprowadzono w 2022 r. do całkowitego sfinansowania kosztów systemu gospodarowania odpadami w Gminie ze środków wpłacanych przez właścicieli nieruchomości za odbiór odpadów.

W poszczególnych latach objętych kontrolą wytworzono i odebrano następujące ilości odpadów:

- w 2018 r. - 2 691,740 Mg odpadów, w tym 1 194,400 Mg (44,4 %) stanowiły odpady selektywnie zebrane w stosunku do wytworzonych;

- w 2019 r. - 2 623,000 Mg odpadów, w tym 1 035,980 Mg (39,5 %) stanowiły odpady selektywnie zebrane w stosunku do wytworzonych;
- w 2020 r. - 2 723,791 Mg odpadów, w tym 938,571 Mg (34,5 %) stanowiły odpady selektywnie zebrane w stosunku do wytworzonych;
- w 2021 r. - 2 106,530 Mg odpadów, w tym 711,226 Mg (33,8 %) stanowiły odpady selektywnie zebrane w stosunku do wytworzonych;
- w 2022 r. - 1 925,025 Mg odpadów, w tym 551,875 Mg (28,7 %) stanowiły odpady selektywnie zebrane w stosunku do wytworzonych;
- w 2023 r. (I półrocze) - 1 100,991 Mg odpadów, w tym 488,951 Mg (44,4 %) stanowiły odpady selektywnie zebrane w stosunku do wytworzonych.

(akta kontroli tom 1 str. 16-17, tom 2 str. 338-366)

2.2 Gmina zapewniła odbiór selektywnie zebranych odpadów komunalnych ze wszystkich nieruchomości objętych gminnym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi. Pomimo to, nie wszyscy właściciele zbierali odpady w sposób selektywny. Liczba nieruchomości na których nie jest prowadzona selektywna zbiórka odpadów komunalnych maleje sukcesywnie od 2018 r., co jest efektem prawidłowych działań Urzędu na rzecz wprowadzenia selektywnego zbierania odpadów komunalnych na jej terenie, a w szczególności pracy informacyjnej i edukacyjnej. Liczba nieruchomości w poszczególnych latach, na których nie prowadzono selektywnej zbiórki odpadów przedstawia się następująco: W 2018 r. 298 nieruchomości nie zbierało selektywnie odpadów komunalnych (9,1% wszystkich nieruchomości), w 2019 r. – 109 nieruchomości (3,3% wszystkich nieruchomości), w 2020 r. i w 2021 r. – po 6 nieruchomości (0,2% wszystkich nieruchomości) w 2022 r. – 5 (0,2% wszystkich nieruchomości) i w 2023 r. do 30 listopada 2023 r. – 4 nieruchomości (0,1 % wszystkich nieruchomości). Według informacji Wójta, właściciele tych nieruchomości trudno jest przekonać do selektywnej zbiórki odpadów. Potwierdzeniem powyższych faktów były treści notatek służbowych pracowników Urzędu, którzy próbowali nakłaniać mieszkańców do selektywnej zbiórki odpadów, jednak działania te nie zakończyły się powodzeniem.

(akta kontroli tom 1 str. 4-6, 18-23)

Gmina zapewnia odbiór większość odpadów komunalnych, w tym niebezpiecznych, dostarczanych przez mieszkańców do PSZOK, za wyjątkiem odpadów: wyroby zawierające azbest, materiały izolacyjne, np. papa, wełna mineralna, wata szklana, różnego rodzaju pokrycia dachowe, części samochodowe, odpady płynne w nieszczelnych pojemnikach, odpady nieoznaczone, bez możliwości identyfikacji (brak etykiety), niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych, powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek, co zostało opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

Na stronie internetowej Urzędu, w zakładce „Odpady komunalne” <https://szczekociny.pl/wykaz-firm-w-zakresie-odbierania-odpadow-komunalnych-z-terenu-miasta-i-gminy-szczekociny.html> wymienione zostały firmy uprawnione do odbierania odpadów komunalnych z terenu Gminy, z ich adresami²², w przypadku posiadania przez właścicieli nieruchomości odpadów, które nie są przyjmowane na PSZOK.

(akta kontroli tom 2 str. 58-69, 15A)

²² Na dzień 10 lipca 2023 r. wymienionych było 18 firm.

Gmina ustaliła limity przyjmowania w PSZOK następujących rodzajów odpadów:

- odpadów wielkogabarytowych do 250 kg rocznie z zadeklarowanej nieruchomości,
- zużytych opon do 8 sztuk rocznie z zadeklarowanej nieruchomości,
- odpadów budowlanych i rozbiórkowych do:
 - 500 kg/nieruchomość/rok w zabudowie jednorodzinnej,
 - 2000 kg/nieruchomości/rok w zabudowie wielorodzinnej.

Burmistrz poinformował, że *„W przypadku gdy mieszkańcy posiadają większą ilość ww. odpadów dostają wykaz podmiotów prowadzących działalność regulowaną. Rozważane było wprowadzenie opłaty za przyjęcie odpadów powyżej określonych limitów, nie chcemy jednak wprowadzać opłat, które mają wątpliwe podstawy prawne. Jednocześnie musimy się zabezpieczyć przed niekontrolowanym oddawaniem odpadów, szczególnie budowlanych o niewiadomym pochodzeniu, w tym z działalności gospodarczej. Uważamy, że wprowadzone limity powinny wystarczać dla osób wykonujących remonty w swoich nieruchomościach. Także istotnym uzasadnieniem dla wprowadzania limitów jest zabezpieczenie przed wzrostem kosztów odbioru odpadów, co w konsekwencji doprowadzić może do wzrostu stawek za ich odbiór, co w przypadku niekontrolowanego dostarczania niewiadomego pochodzenia odpadów miało by miejsce”*.

Ponadto, Burmistrz dodał, że nie miała miejsca sytuacja, aby mieszkaniac przewiózł odpady w ilości przekraczającej limity określone w aktach prawa miejscowego.

(akta kontroli tom 1 str. 5-6, 15-15B)

Gmina Szczekociny, na podstawie zarządzenia nr 113/2021 Burmistrza z dnia 29 września 2021 roku w sprawie przekazywania w bezpłatne użyczenie kompostowników przydomowych, wyposażyła 20 nieruchomości w kompostowniki przydomowe. Zgodnie z ww. zarządzeniem, kompostowniki wydawane były mieszkańcom Gminy Szczekociny, na podstawie bezpłatnej umowy użyczenia, po złożeniu wniosku. O przyznaniu kompostownika decydowała kolejność złożenia wniosku oraz spełnianie przez mieszkańca następujących warunków:

- dysponowanie nieruchomością jednorodziną na terenie Gminy Szczekociny pozwalającą na ustawienie kompostownika w sposób nie stwarzający uciążliwości dla mieszkańców przedmiotowej posesji oraz posesji sąsiednich, na której nie jest prowadzona działalność gospodarcza,
- dysponowanie odpadami zielonymi oraz odpadami kuchennymi ulegającymi biodegradacji oraz możliwość zagospodarowania wytworzonego kompostu,
- niewykorzystywanie kompostownika do zagospodarowania odpadów powstałych przy wykonywaniu działalności gospodarczej,
- mieszkańcy mogą starać się o użyczenie 1 sztuki kompostownika na daną nieruchomość,
- złożenie wniosku o użyczenie kompostownika oraz w terminie 14 dni od otrzymania informacji o zakwalifikowaniu do programu podpisanie umowy użyczenia na czas 36 miesięcy.

(akta kontroli tom 1 str. 5-6)

W okresie od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2020 r. odpady komunalne były odbierane z terenu Gminy z następującą częstotliwością:

Zmieszane odpady komunalne:

1) dla nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej:

a) w mieście Szczekociny jeden raz w miesiącu, z tym że w okresie od kwietnia

do października jeden raz na dwa tygodnie,

b) w sołectwach: Bonowice, Brzostek, Bógdał, Chałupki, Drużynowa, Goleniowy, Grabiec, Gustawów - Małachów, Ołudza, Przyłek, Rędziny, Rokitno, Siedliska, Starzyny, Szyszki. Tęgobórz, Wólka Ołudzka, Wólka Starzyńska jeden raz w miesiącu.

2) dla nieruchomości w zabudowie wielorodzinnej:

a) w mieście Szczekociny jeden raz na dwa tygodnie, z tym że w okresie od kwietnia do października jeden raz na tydzień.

Odpady komunalne pochodzące z selektywnej zbiórki odbierane były z następującą częstotliwością:

1) papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe:

a) dla nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej i wielorodzinnej co najmniej jeden raz w miesiącu,

b) dla nieruchomości na której znajdują się obiekty użyteczności publicznej co najmniej jeden raz w miesiącu,

c) dla punktów selektywnego zbierania odpadów według potrzeb co najmniej jednak jeden raz w miesiącu,

d) dla ogródków działkowych zrzeszonych co najmniej jeden raz w miesiącu,

e) dla nieruchomości w zabudowie letniskowej co najmniej jeden raz w miesiącu,

2) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte opony na bieżąco do punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych,

3) meble odpady wielkogabarytowe co najmniej jeden raz w roku z nieruchomości, na bieżąco do punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych,

4) przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, przeterminowane leki na bieżąco do punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Ponadto, przeterminowane leki i chemikalia można wrzucać do pojemników znajdujących się w wyznaczonych aptekach, których lista zamieszczona jest na stronie internetowej gminy, baterie natomiast można wrzucać do pojemników znajdujących się w punktach sprzedaży i placówkach oświatowych.

5) odpady ulegające biodegradacji odbierane bezpośrednio z nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej:

a) w mieście Szczekociny jeden raz w miesiącu, z tym że w okresie od kwietnia do października jeden raz na dwa tygodnie,

b) w sołectwach: Bonowice, Brzostek, Bógdał, Chałupki, Drużynowa, Goleniowy, Grabiec, Gustawów - Małachów, Ołudza, Przyłek, Rędziny, Rokitno, Siedliska, Starzyny, Szyszki. Tęgobórz, Wólka Ołudzka, Wólka Starzyńska jeden raz w miesiącu.

6) odpady ulegające biodegradacji odbierane bezpośrednio z nieruchomości dla nieruchomości w zabudowie wielorodzinnej:

a) w mieście Szczekocinach jeden raz na dwa tygodnie, z tym że w okresie od kwietnia do października jeden raz na tydzień, b) w sołectwach: Bonowice, Brzostek, Bógdał, Chałupki, Drużynowa, Goleniowy, Grabiec, Gustawów - Małachów, Ołudza, Przyłek, Rędziny, Rokitno, Siedliska, Starzyny, Szyszki. Tęgobórz, Wólka Ołudzka, Wólka Starzyńska jeden raz na dwa tygodnie.

7) odpady zielone na bieżąco do punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych.

Od 1 stycznia 2021 r. odpady zmieszane odbierane były z następującą częstotliwością:

1) dla nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej - nie rzadziej niż jeden raz na dwa tygodnie w okresie od kwietnia do października i jeden raz w miesiącu w okresie od listopada do marca,

- 2) dla nieruchomości w zabudowie wielorodzinnej - nie rzadziej niż jeden raz w tygodniu w okresie od kwietnia do października i jeden raz na dwa tygodnie w okresie od listopada do marca,
- 3) dla nieruchomości niezamieszkałych - co najmniej jeden raz w miesiącu, dla nieruchomości, na której znajduje się domek letniskowy lub innej nieruchomości wykorzystywanej na cele rekreacyjno-wypoczynkowe - nie rzadziej niż jeden raz w miesiącu.

Odpady komunalne, pochodzące z selektywnej zbiórki, odbierane są od 1 stycznia 2021 r. z następującą częstotliwością:

- 1) papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe:
 - a. dla nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej - co najmniej jeden raz w miesiącu,
 - b. dla nieruchomości w zabudowie wielorodzinnej - co najmniej jeden raz w miesiącu,
 - c. dla nieruchomości niezamieszkałych - co najmniej jeden raz w miesiącu,
 - d. dla nieruchomości, na której znajdują się obiekty użyteczności publicznej - co najmniej jeden raz w miesiącu,
 - e. dla punktów selektywnego zbierania odpadów według potrzeb - co najmniej jeden raz w roku, dla nieruchomości, na której znajduje się domek letniskowy lub innej nieruchomości wykorzystywanej na cele rekreacyjno-wypoczynkowe - nie rzadziej niż jeden raz w miesiącu.
- 2) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte opony - na bieżąco PSZOK,
- 3) meble i inne odpady wielkogabarytowe - co najmniej jeden raz w roku z nieruchomości - na bieżąco do PSZOK,
- 4) przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, odpady niebezpieczne, odpady niekwalifikujących się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym, w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek, na bieżąco do punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Ponadto, przeterminowane leki i chemikalia można wrzucać do pojemników znajdujących się w wyznaczonych aptekach, a baterie do pojemników znajdujących się w punktach sprzedaży i placówkach oświatowych,
- 5) bioodpady zebrane bezpośrednio z nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej - nie rzadziej niż jeden raz na dwa tygodnie w okresie od kwietnia do października i jeden raz w miesiącu w pozostałym okresie od listopada do marca,
- 6) bioodpady zebrane bezpośrednio z nieruchomości w zabudowie wielorodzinnej - nie rzadziej niż jeden raz w tygodniu w okresie od kwietnia do października i jeden raz na dwa tygodnie w pozostałym okresie od listopada do marca,
- 7) bioodpady zebrane bezpośrednio z nieruchomości, na której znajduje się domek letniskowy lub innej nieruchomości wykorzystywanej na cele rekreacyjno-wypoczynkowe - nie rzadziej niż jeden raz w miesiącu.

(akta kontroli tom 1 str. 5-6)

Gmina zapewniła odbiór odpadów z nieruchomości zlokalizowanych przy ulicach z zabudową jednorodziną. Odbieranie odpadów dla tych nieruchomości, w okresie od kwietnia do października, niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz bioodpadów, stanowiących odpady komunalne, jest realizowana raz na dwa tygodnie z budynków mieszkalnych jednorodzinnych. W wyniku oględzin losowo wybranej ulicy Ogrodowej stwierdzono, że w dniu odbioru odpadów, przed wszystkimi nieruchomościami przy tej ulicy wystawione były pojemniki na odpady zmieszane (czarne), kuchenne (brązowe) oraz worki żółte z odpadami z tworzyw sztucznych i metalu, niebieskie z makulaturą, zielone z odpadami ze szkła. Stan

pojemników oraz worków plastikowych był dobry (nie były uszkodzone, zabrudzone oraz przepełnione). Kolory odpowiadały wymaganiom określonym w rozporządzeniu w sprawie selektywnego zbierania odpadów i były oznakowane. Na terenach posesji oraz w pobliżu zgromadzonych pojemników nie stwierdzono rozrzuconych odpadów. Najwięcej było worków z odpadami z tworzyw sztucznych i metali. Najmniej wystawiono worków z odpadami ze szkła i makulatury. Przed każdą nieruchomością wystawiony był pojemnik na odpady zmieszane. Burmistrz stwierdził, że „Gmina Szczekociny przeprowadza kontrolę firmy odbierającej odpady komunalne w zakresie realizacji usługi zgodnie z postanowieniami umowy. Podczas prowadzonych kontroli nie stwierdzono odbioru odpadów komunalnych tym samym transportem”.

(akta kontroli tom 2, str. 36-40, 49-50, not)

Gmina zapewniła odbiór odpadów także z terenów zabudowy wielorodzinnej. Zmieszane odpady komunalne oraz odpady biodegradowalne z nieruchomości zabudowanych budynkami wielorodzinnymi w okresie od kwietnia do października są odbierane raz w tygodniu. Natomiast odpady segregowane (plastik, metal, tworzywa, szkło, papier) raz na dwa tygodnie. W okresie od listopada do marca wszystkie ww. rodzaje odpadów z nieruchomości wielorodzinnych odbierane są raz na dwa tygodnie. W trakcie oględzin miejsca zbierania odpadów z jedynej w Szczekocinach ulicy z zabudową wielorodzinną, tj. Osiedla 3 Maja, stwierdzono, że punkt zbiórki odpadów komunalnych dla całego Osiedla znajduje się ok. 100 m od zabudowy Osiedla, do którego prowadzi ciąg drogowo-pieszny. Teren zbiórki odpadów jest ogrodzony oraz oświetlony. Na terenie punktu zbiórki odpadów znajdowało się 20 szt. pojemników na odpady, w tym 6 czarnych na odpady zmieszane, 3 zielone na szkło, 5 niebieskich z makulaturą, 6 żółtych na tworzywa sztuczne i metal. Przed miejscem zbiórki odpadów zgromadzono odpady wielkogabarytowe, bez zabezpieczenia przed opadami atmosferycznymi, a także stwierdzono, że pojemniki na papier i odpady z tworzyw sztucznych były przepełnione, a część odpadów niemieszcząca się w pojemnikach także nie była zabezpieczona przed opadami, co zostało opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. Według informacji Kierownika GNIOS, widoczne odpady wielkogabarytowe powinny być dostarczone przez mieszkańca Osiedla 3 Maja do PSZOK przy ul. Przemysłowej 2, gdzie są składowane w odpowiednich warunkach (pod zadaszoną wiatą). Teren Osiedla był czysty, bez porzuconych odpadów.

(akta kontroli tom 2 str. 5-6, 41-57)

2.3 Gmina, zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 6 ucpg, utworzyła dla mieszkańców Gminy punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych PSZOK, w którym odbierane są odpady komunalne za wyjątkiem odpadów wymienionych w punkcie 2.2. PSZOK był zlokalizowany w wygradzonej części terenu Komunalnego Zakładu Budżetowego w Szczekocinach przy ul. Przemysłowej 2²³. Na dzień 29 sierpnia 2023 r., PSZOK obsługiwał 6 574 mieszkańców. Uchwała Rady Miejskiej nr 74/X/2015 z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie sposobu świadczenia usług przez PSZOK wprowadziła Regulamin korzystania z PSZOK. Zgodnie z uchwałą nr 74/X/2015 z dnia 25 czerwca 2015 r. odpady na PSZOK przyjmowane były przez upoważnionego pracownika gminy. Odpady dostarczane na PSZOK musiały być posegregowane. W dniu 1 stycznia 2021 r. zaczęło obowiązywać zarządzenie nr 160/2020 Burmistrza z dnia 3 listopada 2020 r. w sprawie sposobu świadczenia usług przez Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Szczekocinach przy ul. Przemysłowej 2. Na mocy ww. zarządzenia w PSZOK były przyjmowane odpady zebrane tylko w sposób selektywny i wytworzone przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych i letniskowych położonych na terenie Gminy. Od 1 czerwca 2023 r. weszło w życie

²³ Dalej: KZB.

zarządzenie nr 66/2023 Burmistrza w sprawie świadczenia usług przez PSZOK. W punkcie są przyjmowane odpady zebrane w sposób selektywny przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych oraz nieruchomości letniskowych położonych na terenie Miasta i Gminy Szczekociny. Odpady przyjmowane są w ramach uiszczonej, przez właściciela nieruchomości, opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. PSZOK był czynny od poniedziałku do piątku w godz. 9:00-13:00. Transport odpadów z nieruchomości na PSZOK zapewnia właściciel we własnym zakresie i na własny koszt.

W trakcie oględzin w dniu 29 sierpnia 2023 r. stwierdzono, że odpady zbierane są w sposób umożliwiający dalsze ich przetworzenie, a także w sposób zabezpieczający zdrowie ludzi i środowisko. Na podstawie wystawionych kart przekazania odpadów, stwierdzono, że w br. PSZOK był opróżniany czterokrotnie, w miesiącach: luty, kwiecień, czerwiec, sierpień. W przypadku materiałów budowlanych jeden kontener wypełniony był w 90%, w pozostałych przypadkach wypełnienie kontenerów nie przekraczało 50%.

System monitoringu wizyjnego został zainstalowany w 2014 r. Zapis jest rejestrowany, umożliwiający identyfikację osób przebywających na PSZOK i przechowywany jest przez siedem dni (zamiast wymaganego przepisami jednego miesiąca ze względu na pojemność dysku), co zostało opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. System obejmuje sześć kamer, z tego dwie zamontowane są przy bramach w stalowym ogrodzeniu PSZOK. Był on zabezpieczony przed zniszczeniem i kradzieżą. W PSZOK nie była zainstalowana waga, co zostało opisane w sekcji stwierdzone nieprawidłowości. Kierownik referatu GNIOS poinformował, że w przypadku dostarczenia na PSZOK odpadów, co do których istnieją ograniczenia wagowe, mieszkaniec proszony jest o zważenie odpadu w zlokalizowanych w pobliżu firmach i ponowne przybycie z odpadem oraz dowodem wagowym. Przeznaczone na przechowywanie odpadów kontenery nie spełniały wymagań rozporządzenia w sprawie selektywnej zbiórki odpadów w zakresie kolorystyki, co zostało opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli tom 2 str. 14-15, 58-69)

Urząd dysponował informacjami o odpadach odebranych z PSZOK i sposobie postępowania z nimi za lata: 2018, 2020, 2021 i 2022 (w tym dokąd były one przekazywane). Do badania dostarczono dokumenty za 2019 r. o ilościach odebranych z PSZOK odpadów, bez określenia procesu odzysku oraz nazwy instalacji, do której zostały przekazane. W dostarczonych do badania dokumentach za pierwsze półrocze 2023 r. określono proces odzysku dla 3 z 10 odebranych i przekazanych do dalszego przetwarzania rodzajów odpadów.

(akta kontroli tom 2 str. 151-166)

W Gminie nie zorganizowano punktu napraw/wymiany rzeczy oraz nie stworzono możliwości przekazywania produktów spożywczych. Burmistrz poinformował, że Strategia Rozwoju Gminy Szczekociny na lata 2023-2030 zawiera plany zrealizowania punktu, jednak na chwilę obecną jest brak środków na realizację tego zadania.

(akta kontroli tom 2 str. 11)

2.4 W okresie objętym kontrolą Gmina Szczekociny osiągnęła, wymagane przepisami, poziomy przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów. Za lata 2018 i 2019 Gmina realizowała i obliczała poziomy określone na poszczególne lata do 2020 r. na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów

komunalnych²⁴. Od 2020 r. obowiązywały poziomy określone w art. 3aa ucpg, zgodnie z którym gminy były obowiązane osiągnąć za 2020 r. poziom: 1) przygotowania do ponownego użycia i recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% wagowo; 2) recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych, stanowiących odpady komunalne w wysokości co najmniej 70% wagowo. Zgodnie z art. 3b ust. 1 pkt 1-3 ucpg, Gmina była obowiązana osiągnąć poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości co najmniej: 1) 20% wagowo – za rok 2021; 2) 25% wagowo – za rok 2022²⁵. Osiągnięte poziomy za lata 2021-2022 były obliczane na podstawie rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z 3 sierpnia 2021 r. w sprawie sposobu obliczania poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych²⁶, i tak:

Osiągnięty przez Gminę poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą, wynosił: w 2018 r. – 40%, w 2019 r. – 52%, w 2020 r. – 72%, w 2021 r. – 20,35% i w 2022 r. – 25,24%.

Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych wynosił: w poszczególnych latach okresu 2019-2021 r. – 100%.

Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania wyniósł: w 2018 r. – 5%, w 2019 r. – 3%, w 2020 r. – 0%, w 2021 r. – 0,57% i w 2022 r. – 0,6%.

Osiągnięty poziom składowania odpadów komunalnych w 2022 r. wyniósł 18,66.

(akta kontroli tom 2 str. 12, 392, not)

Urząd weryfikował dane i informacje o odpadach, przekazywane przez podmioty gospodarujące odpadami komunalnymi, w rocznych sprawozdaniach o odpadach komunalnych.

(akta kontroli tom 2 str. not)

2.5 W celu realizacji zasad przestrzegania i stosowania przepisów ucpg w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych Burmistrz wydał następujące zarządzenia:

- Zarządzenie Burmistrza Miasta i Gminy Szczekociny nr 33/2019 z dnia 21 marca 2019 r., w sprawie wprowadzenia procedury przeprowadzenia kontroli spalania odpadów i niedozwolonych paliw w paleniskach domowych na terenie Gminy Szczekociny,
- Zarządzenie Nr 112/2021 z dnia 29 września 2021 r. w sprawie przyjęcia procedury kontroli realizacji obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie Miasta i Gminy Szczekociny,
- Zarządzenie Nr 121/2021 z dnia 11 października 2021 r. w sprawie: wprowadzenia procedury przeprowadzenia kontroli przestrzegania zakazu spalania odpadów w paleniskach oraz przestrzegania zapisów Uchwały Antysmogowej dla województwa śląskiego na terenie gminy Szczekociny.

Na podstawie ww. zarządzeń, pracownicy Urzędu przeprowadzali kontrole w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych i sposobu postępowania z nimi, potwierdzane pisemnymi protokołami. Efekty zmniejszania się liczby nieruchomości

²⁴ Dz. U. z 2016 r. poz. 2161, uchylone z dniem 31 grudnia 2020 r.

²⁵ Wprowadzone ustawą z dnia 17 grudnia 2020 r. o zmianie ucpg oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r. poz. 2361).

²⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 1530.

bez selektywnej zbiórki odpadów, jak też systematyczny spadek ogólnej ilości wyprodukowanych odpadów komunalnych oraz zmniejszanie się ilości zmieszanych odpadów, a także wzrost ilości odpadów zebranych w sposób selektywny świadczy o skuteczności nadzoru nad funkcjonowaniem systemu gospodarki odpadami.

Ponadto, na podstawie art. 9u ust. 1 ucpg, w związku z art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym²⁷, Burmistrz wydał zarządzenie nr 63/2021 z dnia 31 maja 2021 r., w sprawie określenia procedur przeprowadzenia kontroli realizacji obowiązków podmiotów odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu Miasta i Gminy Szczekociny w zakresie odbierania odpadów komunalnych. Na podstawie ww. aktów prawnych, pracownicy Urzędu przeprowadzili w 2021 r. kontrolę realizacji obowiązków wszystkich 5 podmiotów odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu i posiadających zawarte umowy na odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy. Na podstawie protokołów kontroli tych podmiotów stwierdzono, że badano m.in. czy nie mieszano odpadów pochodzących z selektywnej i nieselektywnej zbiórki odpadów, przeprowadzanie mycia i dezynfekcji pojazdów przewożących odpady, stan baz sprzętowych i ich zabezpieczenie przed odprowadzaniem odpadów do gruntu oraz przed dostępem osób postronnych, oraz odległość bazy od terenu Gminy. Nie stwierdzono nieprawidłowości. Brak dostarczonych do badania protokołów przeprowadzanych w latach 2018-2020 kontroli Burmistrz wyjaśnił następująco: „Obowiązek przeprowadzania kontroli przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta podmiotów odbierających odpady komunalne raz na dwa lata został wprowadzony ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz.U.2019.1579) zmieniającej min. ustawę z dniem 6 września 2019 r. Do czasu wprowadzenia niniejszej nowelizacji norma prawna art. 9u nie określała częstotliwości przeprowadzenia kontroli podmiotów świadczących usługę odbioru odpadów komunalnych. W tym czasie nie było przesłanek uzasadniających konieczności przeprowadzenia kontroli podmiotów odbierających odpady komunalne”.

Art. 379 i art. 380 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. ustawy Prawo ochrony środowiska²⁸ zobowiązujące Burmistrza do przeprowadzania kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w latach 2018-2020 nie określały częstotliwości przeprowadzania kontroli.

(akta kontroli tom 2 str. 13, 175-287, 391, 393-446)

2.6 W okresie objętym kontrolą do Urzędu nie wpłynęła skarga lub wniosek dotyczący braku działań lub nieprawidłowości w zakresie odbioru odpadów komunalnych, selektywnego zbierania odpadów, prowadzenia PSZOK.

(akta kontroli tom 2 str. 381-382)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W wyniku oględzin dokonanych w dniu 29 sierpnia 2023 r. stwierdzono, że funkcjonujący na terenie Gminy PSZOK przy ul. Przemysłowej 2 nie spełniał wszystkich wymaganych prawem wymagań:

- W rejonie wjazdu na teren, zlokalizowanego przy ul. Przemysłowej 2, PSZOK-u nie stwierdzono żadnej tablicy (drogowskazu) wskazującego na lokalizację na tym terenie PSZOK, co nie spełnia kryterium rzetelności,

²⁷ Dz. U. z 2023 r., poz. 40.

²⁸ Dz.U. z 2022 r. poz. 2556 ze zm.

PSZOK nie był wyposażony w pojemniki odpowiednich kolorów dla niektórych frakcji (tworzywa sztuczne były przechowywane w pojemniku w kolorze czarnym, odpady budowlane w pojemniku w kolorze zielonym, metal, tworzywa sztuczne i szkło w pojemnikach w kolorze czarnym, tworzywa sztuczne w pojemnikach w kolorze zielonym i niebieskim, zużyte opony w pojemniku w kolorze niebieskim), co nie spełnia wymagań § 2 rozporządzenia w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów,

- PSZOK nie był wyposażony w wagę, co nie umożliwiło zważenie oddawanych odpadów,
- System monitoringu PSZOK nie zapewniał przechowywania przez okres jednego miesiąca zarejestrowanych zdarzeń, mających miejsce na jego terenie, pomimo takiego wymogu, określonego w art. 25 ust. 6b ustawy o odpadach i w § 4 pkt 2 rozporządzenia w sprawie wizyjnego systemu kontroli.

Odnosząc się do powyższych nieprawidłowości Burmistrz stwierdził:

- Brakujące tablice wskazujące lokalizację PSZOK zostały zabudowane - w trakcie dokonanych w dniu 7 listopada 2023 r. kolejnych oględzin stwierdzono, że w rejonie bramy wjazdowej na teren, na którym zlokalizowano PSZOK zabudowano dwie widoczne tablice informujące o zlokalizowaniu w tym miejscu PSZOK-u.
- Firma odbierająca odpady została wezwana do wyposażenia PSZOK w pojemniki o odpowiednich kolorach w miesiącu październiku 2023 r. – w trakcie dokonanych w dniu 7 listopada 2023 r. kolejnych oględzin nie stwierdzono wymiany pojemników.
- W 2023 r. roku Gmina otrzymała dofinansowanie z programu „Polski Ład” w kwocie 1 950 000 zł na realizację zadania pn. „Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Szczekocinach”. W ramach ww. zadania przewidziany jest montaż wagi samochodowej. Obecnie trwa postępowanie na wyłonienie podmiotu, który opracuje dokumentację projektową na realizację przedmiotowego zadania.
- System monitoringu PSZOK został zakupiony ze środków własnych przez KZB w Szczekocinach przed 2014 r. Natomiast przepisy określające czas przechowywania zarejestrowanych zdarzeń na terenie PSZOK został określony w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie wizyjnego systemu kontroli miejsca magazynowania lub składowania odpadów.

Zdaniem NIK, należy prowadzić działania doprowadzające PSZOK do funkcjonalności wymaganej obowiązującymi przepisami, natomiast fakt zabudowy systemu monitoringu wizyjnego przed terminem wejścia przepisów definiujących potrzebę przechowywania danych przez 1 miesiąc nie zwalnia z obowiązku dostosowania systemu do spełniania obowiązujących od 2019 r. przepisów.

(akta kontroli tom 2 str. 58-74)

2. Pomimo faktu, że na podstawie art. 6c ust. 1 ucpG Gmina jest obowiązana do prawidłowego zorganizowania odbierania odpadów komunalnych, w trakcie oględzin, w dniu 29 września, miejsca zbierania odpadów przy Osiedlu 3 Maja stwierdzono:

- przepełnienie pojemników na makulaturę i odpady z tworzyw sztucznych, co świadczy o niewłaściwej organizacji odbioru odpadów lub zbyt małej liczbie pojemników;
- część odpadów (niemieszcząca się w pojemnikach makulatura, odpady z tworzyw sztucznych) i wielkogabarytowe nie były zabezpieczone przed czynnikami zewnętrznymi, czym naruszono §3 rozporządzenia w sprawie selektywnego zbierania odpadów:

- jeden pojemnik na odpady z tworzyw sztucznych (metal) nie był oznaczony, co nie spełniało wymagań § 2 rozporządzenia w sprawie selektywnego zbierania odpadów.

Burmistrz wyjaśnił, że Odpady komunalne z nieruchomości wielorodzinnych odbierane są zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 września 1996 r., o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t. j. Dz. U. z 2023 poz. 1469) oraz Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Szczekociny stanowiącego załącznik do uchwały Rady Miasta i Gminy Szczekociny nr 215/XXX/2020 z dnia 3 grudnia 2020 r., w sprawie uchwalenia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Szczekociny". (...) „Podmiot odbierający odpady komunalne jest kontrolowany przez pracowników Gminy. W celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości podjęto następujące działania:

- wystosowano wezwanie do Spółdzielni Mieszkaniowej im. Z. Lewickiego w sprawie przestrzegania zasad i regulacji dotyczących przestrzegania przepisów w zakresie utrzymania czystości i porządku w gminach;

- zgłoszono podmiotowi świadczącemu usługę odbierania odpadów komunalnych konieczność doposażenia w odpowiednie rodzaje pojemników miejsca gromadzenia odpadów przez mieszkańców Osiedla 3 Maja.

Do badania dostarczono dokumenty potwierdzające podjęte przez Urząd działania, tj. protokoły kontroli firmy odbierającej odpady oraz pismo o zwiększenie liczby opisanych pojemników oraz opisanie jednego pojemnika w kolorze żółtym. Wystosowano też wezwanie do administratora Osiedla 3 Maja o przywrócenie czystości i porządku na terenie miejsca zbierania odpadów. Stwierdzone nieprawidłowości wskazują na niewystarczający nadzór Urzędu nad miejscem gromadzenia odpadów z Osiedla 3 Maja.

(akta kontroli tom 2 str. 41-57)

3. Gmina nie zapewniła odbioru przez PSZOK materiałów izolacyjnych, stanowiących odpady budowlane i rozbiórkowe z gospodarstw domowych, np. papy, wełny mineralnej, waty szklanej, różnego rodzaju pokryć dachowych, a także odpadów niekwalifikujących się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek, co nie spełnia wymagań zaktualizowanego regulaminu utrzymania czystości i porządku 2/2020 r. Nie spełnia to także wymagań art. 3 ust. 2 pkt 5 i 6 ucpg, zobowiązującego gminy w szczególności do przyjmowania m.in. ww. odpadów. Burmistrz wyjaśnił, że na stronie internetowej Urzędu, w zakładce „Odpady komunalne” <https://szczekociny.pl/wykaz-firm-w-zakresie-odbierania-odpadow-komunalnych-z-terenu-miasta-i-gminy-szczekociny.html> wymienione zostały firmy uprawnione do odbierania odpadów komunalnych z terenu Gminy, z ich adresami, w przypadku posiadania przez właścicieli nieruchomości odpadów, które nie są przyjmowane na PSZOK. Burmistrz stwierdził: „Udzielamy w tej sprawie wszelkiej pomocy w zakresie wyboru odpowiedniej firmy. Ponadto azbest jest odbierany w ramach programów finansowanych z WFOŚiGW w Katowicach, w których Gmina bierze aktywny udział. Niestety apteki już nie przyjmują niebezpiecznych odpadów medycznych – robią to niektóre firmy odbierające”.

W ocenie NIK, informowanie mieszkańców o sposobie postępowania z odpadami nieprzyjmowanymi przez PSZOK nie spełnia obowiązujących w tym zakresie przepisów i Gmina powinna podjąć działania w celu umożliwienia dostarczania do PSZOK odpadów wymienionych art. 3 ust. 2 w punkcie 6 ucpg.

(akta kontroli tom 1 str. 129, tom 2 str. 58-69, 15A)

OCENA CZĄSTKOWA

W Gminie prowadzono monitoring, a także dokonywano rzetelnych analiz rynku odpadów komunalnych, co pozwoliło na ustalenie stawek za odbiór odpadów komunalnych w sposób umożliwiający samofinansowanie w 2022 r. systemu odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych. W Gminie dysponowano aktualną wiedzą o wytwarzanych odpadach i sposobach ich zagospodarowania. Prowadzono skuteczne działania edukacyjno-informacyjne oraz zastosowano podwyższone stawki za odbiór odpadów w sposób nieselektywny, co spowodowało w okresie objętym kontrolą systematyczny i znaczący spadek liczby nieruchomości od których odbierano odpady niesegregowane, a także spadek ilości wytwarzanych odpadów i ilości odpadów odbieranych w sposób nieselektywny. Gmina osiągała, wymagane przepisami, poziomy przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych we wszystkich latach objętych kontrolą. Pracownicy Urzędu przeprowadzili, zgodnie z wymaganiami art. 9u ucpg, kontrole wszystkich podmiotów odbierających odpady od mieszkańców nieruchomości z terenu Gminy, na podstawie podpisanych umów. Prowadzono także nie zawsze skuteczną kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów ucpg, czego skutkiem były nieprawidłowości w utrzymaniu miejsca odbioru odpadów z Osiedla 3 Maja oraz prowadzonego przez Gminę PSZOK-u. Z powodu niedostatecznych środków finansowych nie zorganizowano na terenie Gminy punktu napraw lub wymiany rzeczy.

OBSZAR

3. Finansowanie działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich recyklingu

3.1 W poszczególnych latach objętych kontrolą, Gmina uzyskała następujące dochody z tytułu opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych: w 2018 r. – 721 077,00 zł, w 2019 r. – 1 012 123,00 zł, w 2020 r. – 1 755 460,00 zł, w 2021 r., - 2 416 085,00 zł, w 2022 r. – 2 470 392,00 zł i w pierwszym półroczu 2023 r. – 1 308 397,00. Łącznie za lata 2018 – 2023 (I półrocze) – 9 683 534,00 zł.

(akta kontroli tom 2 str. 291-292)

Gmina była zainteresowana zapewnieniem dodatkowych dochodów w zakresie systemu gospodarowania odpadami, tj. programem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie pn.: „Racjonalna gospodarka odpadami”, jednak Burmistrz stwierdził, że „zgodnie z załącznikiem nr 1 do ww. programu, w przypadku negatywnej oceny jednego z kryterium oceny wniosku powoduje jego odrzucenie. Ze względu na liczbę ludności mniejszą niż 10 000, wniosek naszej Gminy zostałby odrzucony (str. 9). W związku z powyższym nie podjęto działań związanych z pozyskaniem środków Finansowych na rozwój działalności w zakresie sprzedaży surowców wtórnych, produktów przygotowanych do ponownego użycia ani działalności punktu napraw”. Dodał także, że środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach są pożyczkami, wymagającymi wkładu własnego Gminy, na wzięcie których Gmina, borykająca się m.in. z nielegalnym składowiskiem odpadów niebezpiecznych, nie może sobie aktualnie pozwolić.

(akta kontroli tom 2 str. 291)

Gmina dla właścicieli nieruchomości, na których nie segregowano odpadów zastosowała następujące wysokości stawki opłaty podwyższonej za odbiór odpadów od właścicieli nieruchomości, na których nie segregowano odpadów:

- uchwałą Rady Miejskiej nr 65/IX/2015 z 28 maja 2015 r. określono stawkę opłaty 16,00 zł miesięcznie/osobę (przy stawce 9,00 zł za odpady segregowane);
- uchwałą Rady Miejskiej nr 56/VI/2019 z 27 lutego 2019 r. określono stawkę opłaty 19,00 zł miesięcznie/osobę (przy stawce 12,00 zł za odpady segregowane);
- uchwałą Rady Miejskiej nr 92/XII/2019 z 23 lipca 2019 r. określono stawkę opłaty 38,00 zł miesięcznie/osobę (przy stawce 19,00 zł za odpady segregowane);
- uchwałą Rady Miejskiej nr 226/XXXI/2020 z 29 grudnia 2020 r. określono stawkę opłaty 66,00 zł miesięcznie/osobę (przy stawce 33,00 zł za odpady segregowane).

Także różnicowano stawki opłaty ryczałtowej za odbiór odpadów komunalnych z nieruchomości wykorzystywanych na cele rekreacyjne. Uchwałą Rady Miejskiej nr 371/L/2022 z 17 maja 2022 r. określono stawkę opłaty ryczałtowej za odbiór odpadów niesegregowanych na 824,00 zł i 206,00 zł - za odpady segregowane.

Zmniejszanie się w okresie objętym kontrolą liczby nieruchomości, z których odbierano odpady niesegregowane wskazuje na właściwą politykę cenową Gminy w zakresie skutecznej redukcji ilości odpadów zbieranych w sposób nieselektywny.

(akta kontroli tom 1 str. 175-176, 181)

W dniu 3 grudnia 2020 r. Rada Miejska podjęła, obowiązującą od 1 stycznia 2021 r., uchwałę nr 217/XXX/2020 w sprawie zwolnienia w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi, kompostującymi bioodpady stanowiące odpady komunalne w kompostowniku przydomowym. Na podstawie tej ustawy, ze zwolnienia w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w Gminie Szczekociny skorzystało w 2021 r.: 1140 osób, w 2022 r.: 1723 osoby, w 2023 r. korzysta ze zwolnienia 1801 osób.

Rada Miejska w Szczekocinach nie podjęła uchwały na podstawie art. 6k ust. 4 ucpq, która zwalniałaby w całości lub w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, w części dotyczącej gospodarstw domowych, w których dochód nie przekracza kwoty uprawniającej do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, o której mowa w art. 8 ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej²⁹, lub rodziny wielodzietne, o których mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny³⁰.

(akta kontroli tom 2 str. 293-294)

Urząd rzetelnie ustalał propozycje stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych. Podstawą ustalania stawek w 2021 r. była analiza dotychczas ponoszonych kosztów na gospodarkę odpadami, podstaw prawnych regulujących jej finansowanie, dane dotyczące m.in. ilości produkowanych odpadów, liczby mieszkańców i powierzchni Gminy, czynników, które mają wpływ na wysokość opłaty, w tym wyposażenie mieszkańców w worki lub pojemniki na śmieci i kompostowniki, odległość do najbliższego składowiska odpadów, a także porównanie do danych i kosztów ponoszonych w tym temacie przez sąsiednie Gminy. Powyższa analiza została wydana na zlecenie Gminy i udostępniona mieszkańcom. W konsekwencji Rada

²⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.

³⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 2424

Miejska zaakceptowała zwiększenie stawek w stopniu umożliwiającym samofinansowanie się systemu gospodarki odpadami w Gminie, co umożliwiło powstanie w 2022 r. pierwszej nadwyżki przychodu nad kosztami odbioru odpadów w Gminie w wysokości 76 189,00 zł.

(akta kontroli tom 2 str. 294, 374-390)

3.2. W okresie od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2021 r. dochody z tytułu opłat za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych nie pokrywały kosztów zagospodarowania odpadów komunalnych z terenu Gminy. Deficyt który został sfinansowany z dochodów własnych, w szczególności z dochodów podatkowych, w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą wynosił: w 2018 r. - 97 478,00 zł, w 2019 r. - 505 355,00 zł, w 2020 r. - 491 715,00 zł i w 2021 r. - 54 213,00 zł. Razem deficyt wyniósł 1 147 761,00 zł.

W 2022 roku osiągnięte dochody z powyższego źródła w pełni pokryły koszty związane z odbiorem odpadów komunalnych, koszty obsługi administracyjnej oraz wystąpiła nadwyżka w kwocie 76 189,00 zł. Rada Miejska, uchwałą nr 458/LXIV/2023, przeznaczyła środki z nadwyżki za 2022 r. na finansowanie w 2023 r. wydatków związanych z gospodarką odpadami. Na tej podstawie, środki z nadwyżki zostały wydatkowane, na podstawie umowy z 7 stycznia 2021 r. nr RR.271.1.11.20020, na częściowe sfinansowanie faktury FV TX 2023/000030 za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z terenu Gminy, co zostało opisane i potwierdzone przez kierownika referatu GNIOS i GN.

Środki pochodzące z opłat pobieranych od właścicieli nieruchomości za odbiór i zagospodarowanie odpadów, w okresie objętym kontrolą, były wydatkowane na finansowanie systemu gospodarki odpadami w Gminie. Środki te były ewidencjonowane na koncie 133-003 i konto to służyło także do ewidencji wydatków związanych z gospodarką odpadami. Do wyodrębnienia tych środków służyła także klasyfikacja budżetowa. Wpłatę mieszkańca określał następujący sposób księgowania - 133-003/901-001-900-90002 § 0490, natomiast zapłatę faktury za wydatki na system gospodarowania odpadami księgowano następująco - 902-001-900-90002 § 4300/133-003.

(akta kontroli tom 2 str. 292, 383-390 394)

3.3 Gmina Szczekociny w okresie objętym kontrolą starała się o dodatkowe środki finansowe na finansowanie działań mających na celu odbiór i zagospodarowanie odpadów, i tak:

- z programu „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest” w latach 2021-2022 i z programu „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu” w latach 2018-2019 finansowanych ze środków z Wojewódzkiego Funduszu Gospodarki Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach uzyskano środki i zrealizowano zadania „Demontaż, transport i unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest z budynków/posesji stanowiących własność osób fizycznych z terenu Gminy Szczekociny etap III, IV, V i VI” w łącznej kwocie 267 456,30 zł.
- z programu „Usuwanie folii rolniczych i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczej” w latach 2018-2021 finansowanego z środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie uzyskano środki i zrealizowano zadanie „Usuwanie folii rolniczych i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczej z terenu gminy Szczekociny” Na realizację tego zadania w 2023 r. uzyskano kwotę 32 980,00 zł i zadanie było w trakcie realizacji do zakończenia niniejszej kontroli.
- z programu „Program Inwestycji Strategicznych” edycja6PGR/2023/3453/PolskiLad uzyskano wstępną promesę na środki w wysokości 1 950 000,00 zł na zadanie

„Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Szczekocinach”.
Wniosek o dofinansowanie złożono 28 lipca 2023 r.

(akta kontroli tom 2 str. 295, 367-367G,)

Burmistrz stwierdził, że mała gmina, jaką jest Gmina Szczekociny (licząca poniżej 10 000 mieszkańców), ma utrudnione możliwości uzyskania dofinansowania działań mających na celu zapobieganie powstawaniu odpadów i organizację selektywnego zbierania odpadów. „Jednym z głównych problemów są ograniczenia w programie pn.: „Racjonalna Gospodarka Odpadami” prowadzonym przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Ograniczenia w ww. programie dotyczą głównie gmin małych tzn. liczących poniżej 10 000 mieszkańców. Taka gmina (licząca poniżej 10 000 mieszkańców) może złożyć wniosek o udział w programie, niestety już na samym początku w kryterium punktowanym za liczbę mieszkańców dostaje 0 punktów, co praktycznie uniemożliwia jej udział w programie”. Ponadto dodał, że „Pozostałe programy z NFOŚiGW lub WFOŚiGW proponują tylko pożyczkę, wobec czego gmina musi posiadać wkład własny”. Kolejnym problemem wskazanym przez Burmistrza jest przeniesienie, na podstawie art. 26a ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach³¹, odpowiedzialności na Gminę za porzucenie na jej terenie odpadów niebezpiecznych, co wiąże się z ogromnym kosztem ich utylizacji i usunięcia.

(akta kontroli tom 2 str. 74-74A)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania Urzędu w zakresie finansowania działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich recyklingu.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

1. Kontynuowanie działań mających na celu doprowadzenie PSZOK do zgodności z obowiązującymi przepisami.
2. Prowadzenie skutecznych działań nadzorczych w celu doprowadzenia miejsca odbierania odpadów z Osiedla 3 Maja do stanu wymaganego przepisami.
3. Podjęcie działań w celu umożliwienia dostarczania do PSZOK wszystkich odpadów wymienionych w art. 3 ust. 2 pkt 6 ucpg.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

³¹ Dz. U. z 2023 r., poz. 21.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 30 listopada 2023 r.

Kontroler

Stanisław Tarnowski

Gł. specjalista kontroli państwowej

.....

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

DYREKTOR
Delegatura Najwyższej Izby Kontroli
w Katowicach

Piotr Miklis